Systemy wbudowane

Wykład 4: algorytmy sterowania

dr inż. Przemysław Zakrzewski
Instytut Informatyki
Politechnika Poznańska
przemyslaw.zakrzewski@cs.put.poznan.pl

Plan wykładu

- Sterowanie:
  - ✓ sygnał analogowy (ciągły), dyskretny i cyfrowy,
  - ✓ obiekt sterowania,
  - ✓ układ otwarty,
  - ✓ układ zamknięty – układ automatycznej regulacji UAR.
- Opis dynamiki układów:
  - ✓ równania różniczkowe,
  - ✓ równania różnicowe.
- Algorytmy sterowania:
  - ✓ regulatory klasyczne typu: P, I, PI, PD, PID,
  - ✓ wskaźniki jakości.
- Implementacja UAR.

Sterowanie: sygnał analogowy (ciągły)

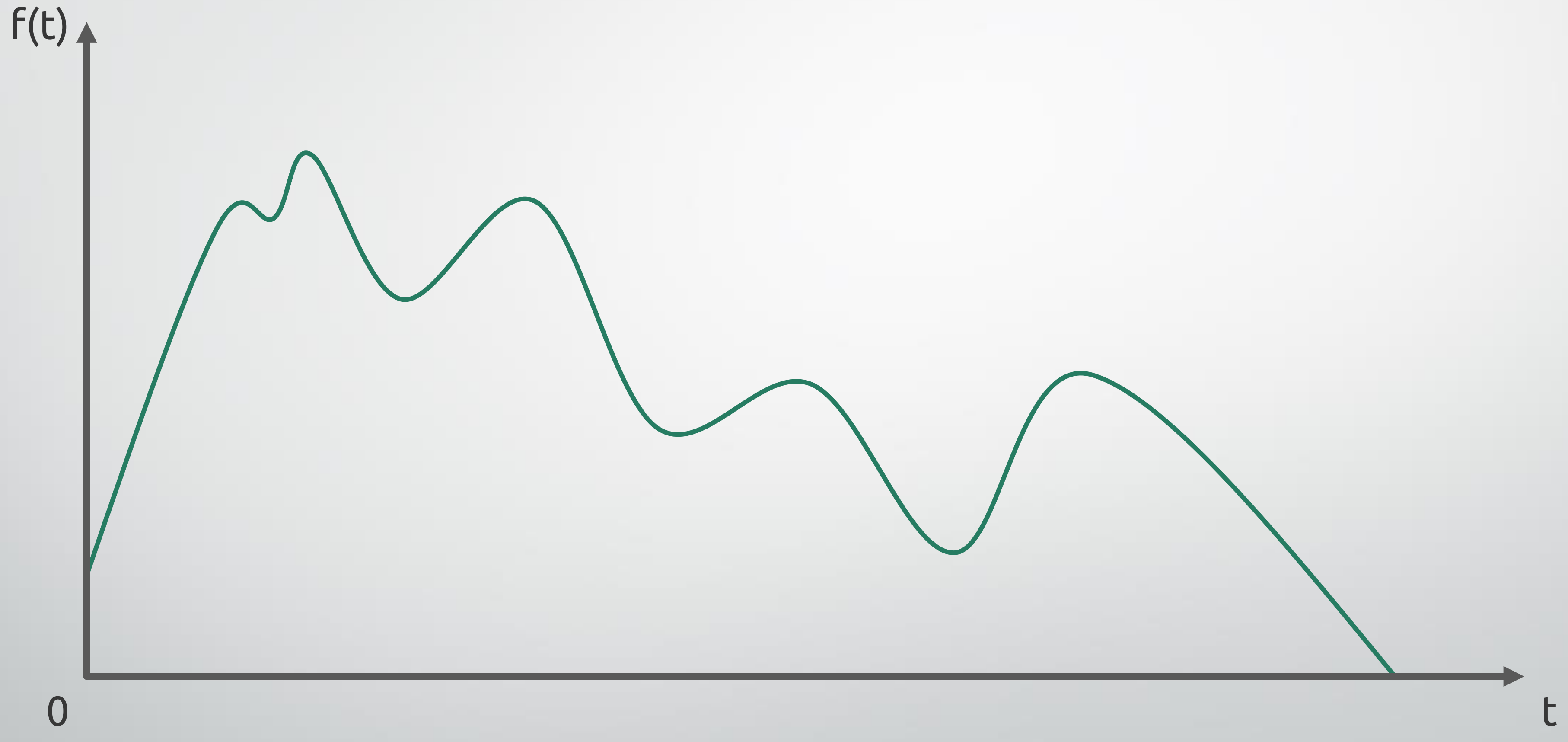

Oznaczenia:
f(t) – sygnał analogowy (ciągły), t – czas [s].

Sterowanie: sygnał dyskretny

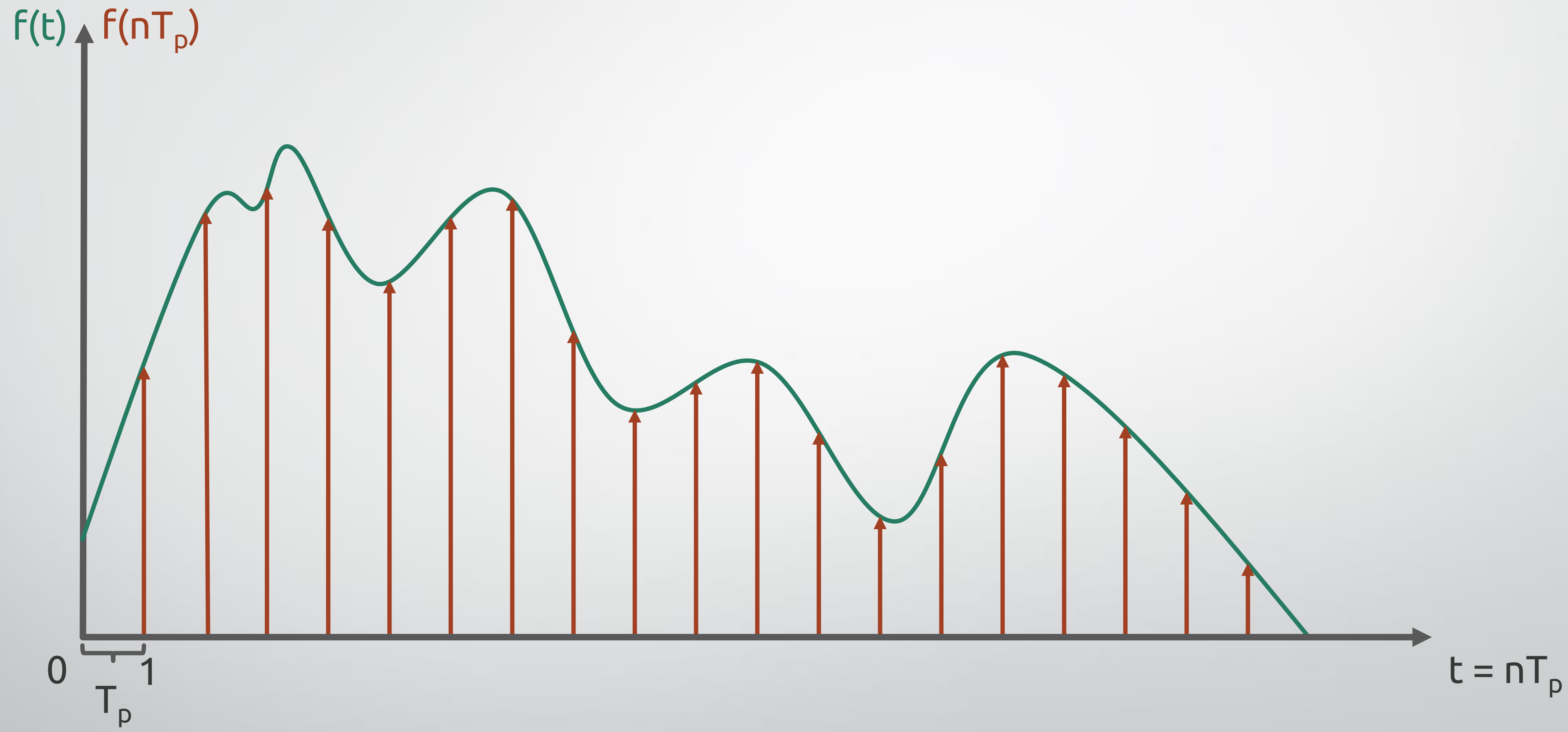

Oznaczenia:
$f(t)$ – sygnał analogowy (ciągły), $f(nT_p)$ – sygnał dyskretny, t – czas [s], n – chwila próbkowania, T_p – okres próbkowania [s].

Sterowanie: sygnał cyfrowy

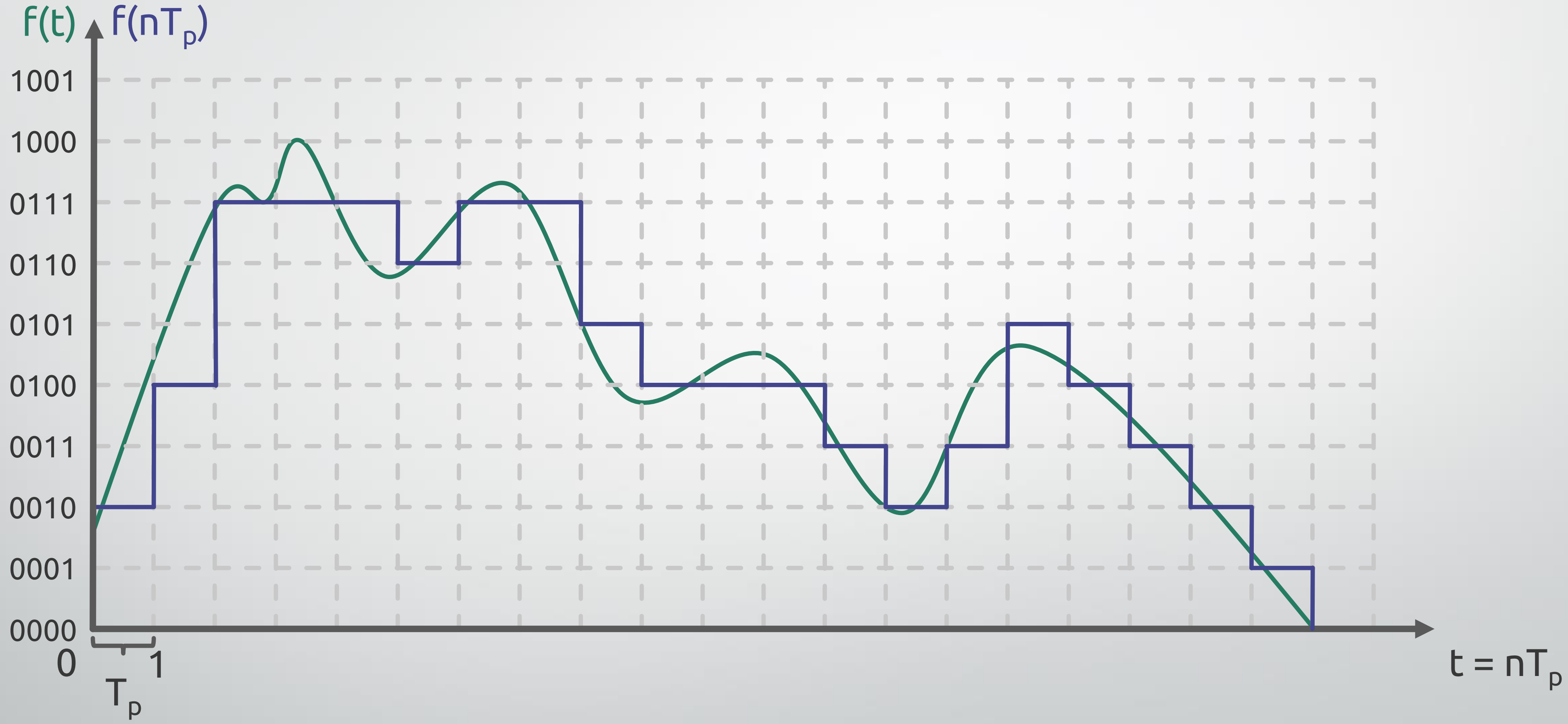

Oznaczenia:
$f(t)$ – sygnał analogowy (ciągły), $f(nT_p)$ – sygnał cyfrowy, t – czas [s], n – chwila próbkowania, T_p – okres próbkowania [s].

Sterowanie: obiekt sterowania

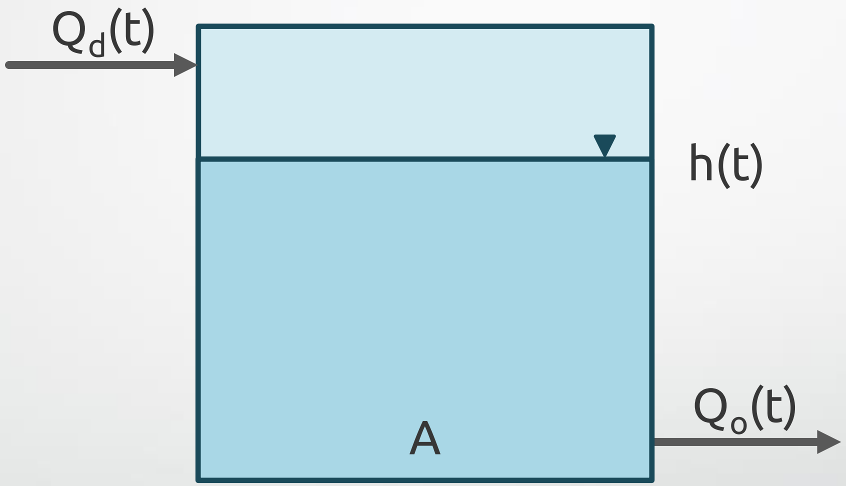

Zmienne procesowe:
h(t) – poziom substancji w zbiorniku [m], $Q_d(t)$ – natężenie dopływu [m^3/s], $Q_o(t)$ – natężenie odpływu [m^3/s].

Parametry:
A – pole powierzchni przekroju porzecznego zbiornika [m^2].

Sterowanie: układ otwarty

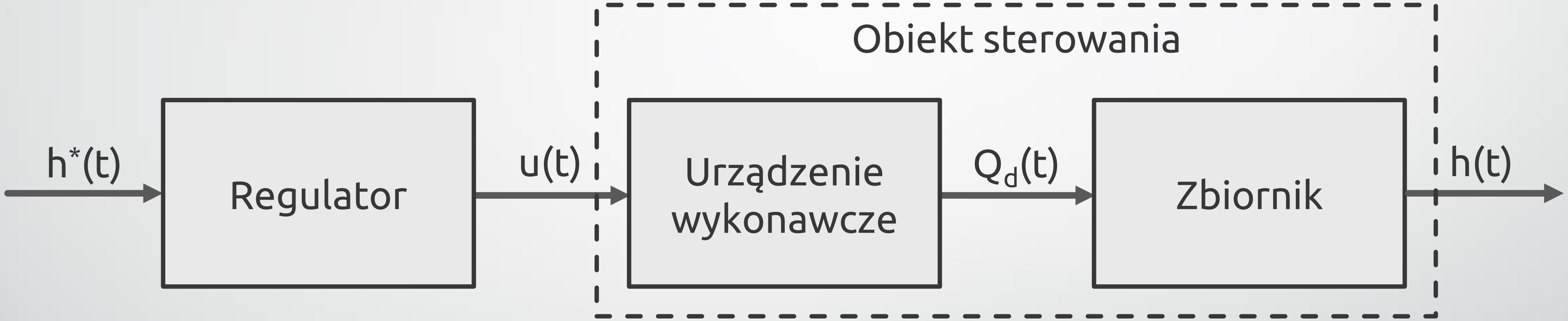

Zmienne procesowe:
h(t) – poziom substancji w zbiorniku [m], h*(t) – wartość zadana poziomu substancji w zbiorniku [m], $Q_d(t)$ – natężenie dopływu [m^3/s],
u(t) – wielkość sterująca (np. natężenie prądu, napięcie).

Sterowanie: układ zamknięty – UAR

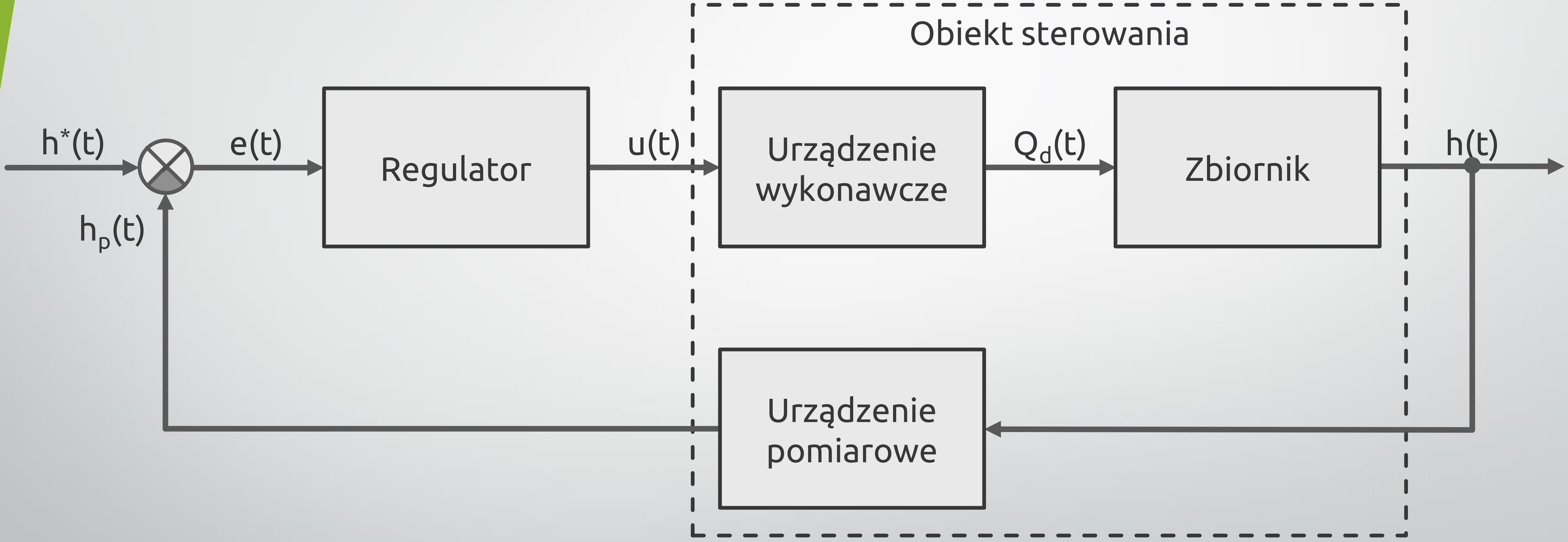

Zmienne procesowe:
e(t) – uchyb regulacji [m], h(t) – poziom substancji w zbiorniku [m], $h^*(t)$ – wartość zadana poziomu substancji w zbiorniku [m], $h_p(t)$ – wartość zmierzona poziomu substancji w zbiorniku [m], $Q_d(t)$ – natężenie dopływu [m^3/s], u(t) – wielkość sterująca (np. natężenie prądu, napięcie).

Opis dynamiki układów: równania różniczkowe

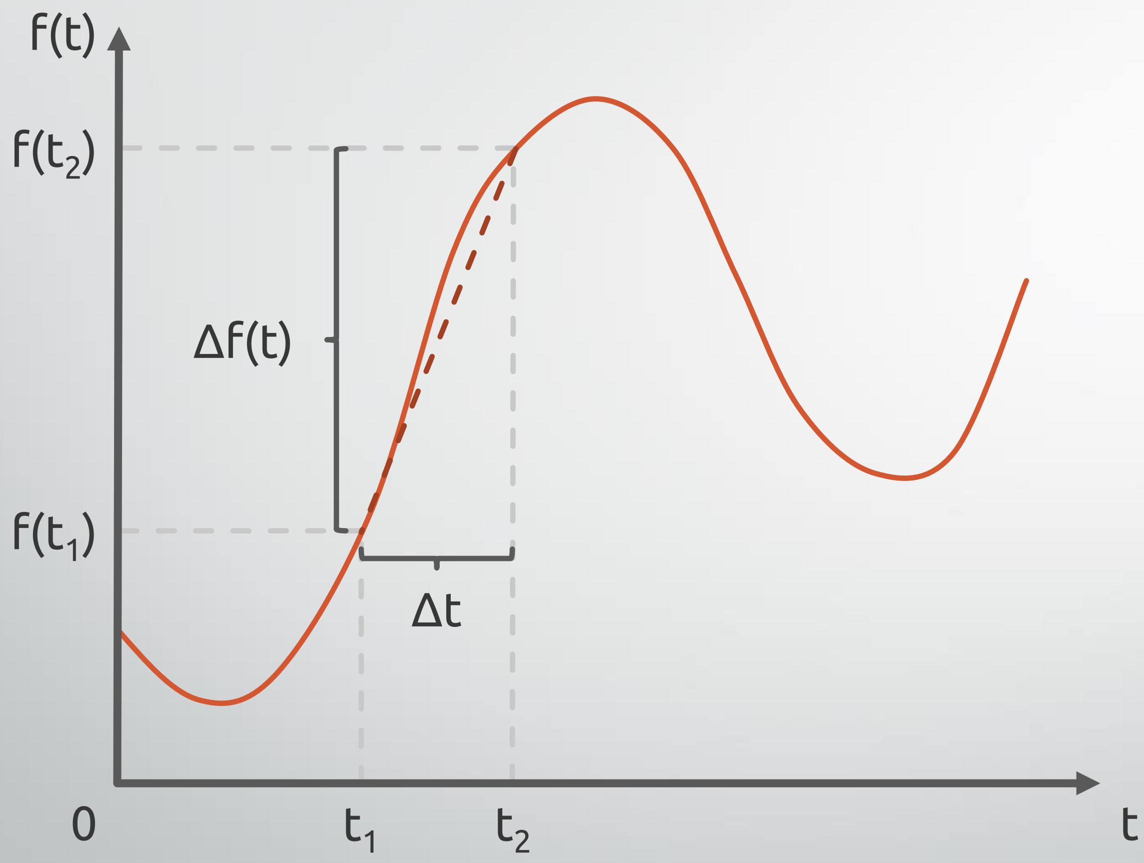

Iloraz różnicowy:

$$\frac{\Delta f(t)}{\Delta t} = \frac{f(t_2) - f(t_1)}{t_2 - t_1}$$

Pochodna funkcji:

$$\frac{df(t)}{dt} = \lim_{\Delta t \to 0} \frac{\Delta f(t)}{\Delta t}$$

$$\frac{df(t)}{dt} = \lim_{\Delta t \to 0} \frac{f(t_1 + \Delta t) - f(t_1)}{\Delta t}$$

Opis dynamiki układów: równania różniczkowe

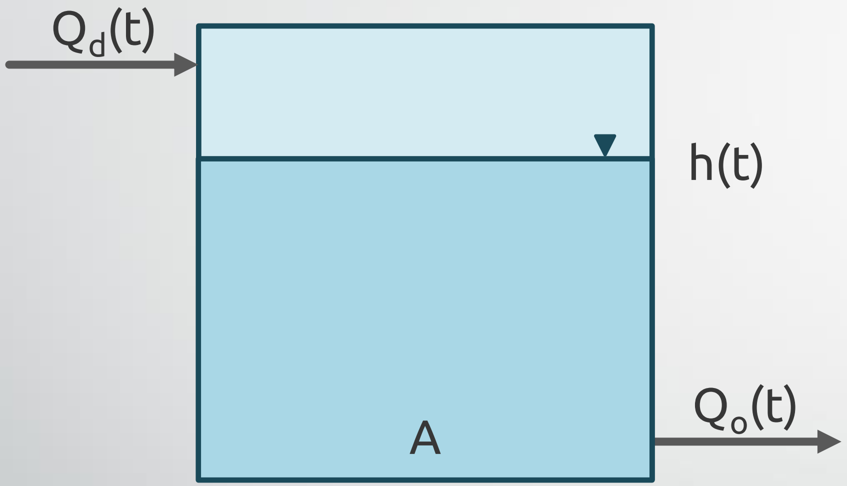

Bilans masy całkowitej:

$$A\frac{dh(t)}{dt} = Q_d(t) - Q_o(t)$$

Odpływ swobodny:

$$Q_o(t) = \beta\sqrt{h(t)}$$

$$A\frac{dh(t)}{dt} + \beta\sqrt{h(t)} = Q_d(t)$$

Zmienne procesowe:
$h(t)$ – poziom substancji w zbiorniku [m], $Q_d(t)$ – natężenie dopływu [m^3/s], $Q_o(t)$ – natężenie odpływu [m^3/s].

Parametry:
A – pole powierzchni przekroju porzecznego zbiornika [m^2], β – współczynnik wypływu [$m^{5/2}/s$].

Opis dynamiki układów: równania różnicowe

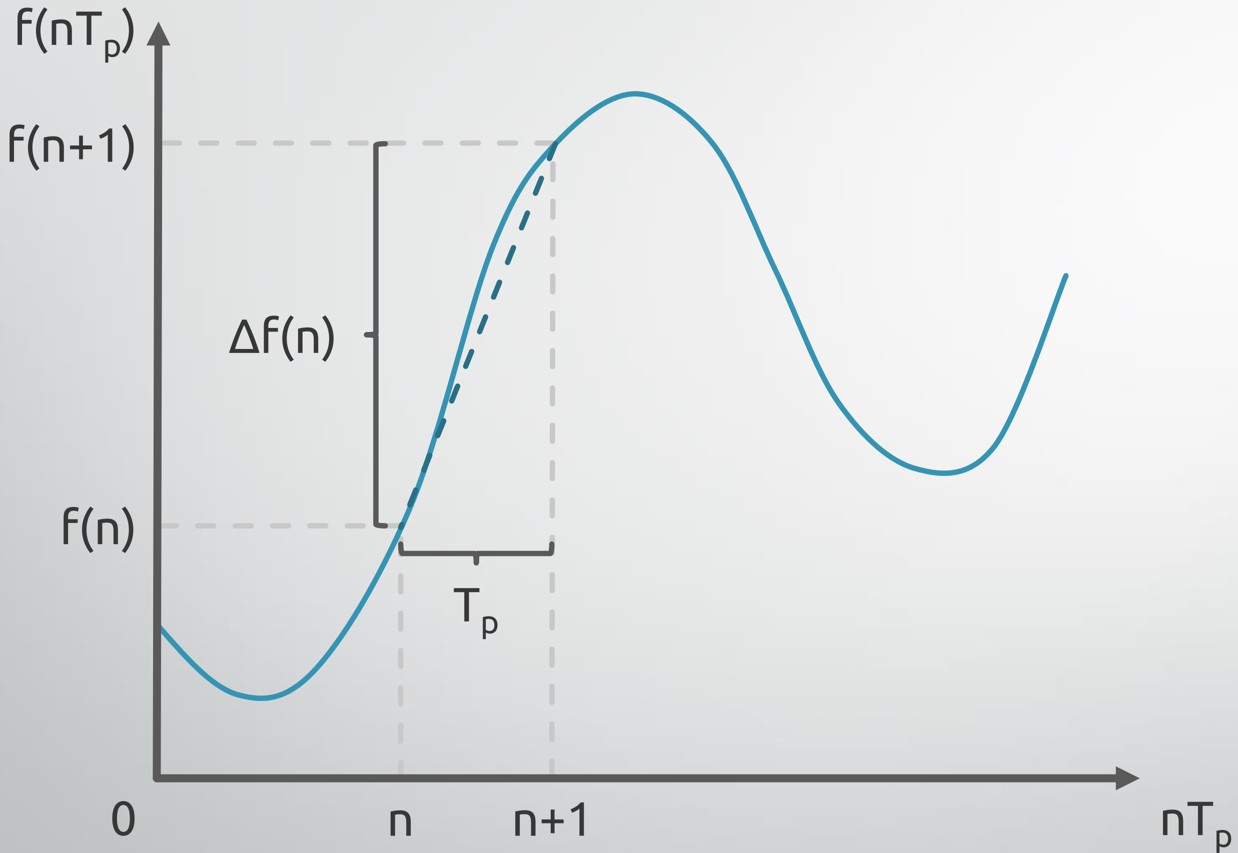

Iloraz różnicowy:

$$\frac{\Delta f(n)}{T_p} = \frac{f(n+1) - f(n)}{T_p}$$

Pochodna funkcji:

$$\frac{df(t)}{dt} \equiv \frac{\Delta f(n)}{T_p}$$

Parametry:
T_p – okres próbkowania [s].

Opis dynamiki układów: równania różnicowe

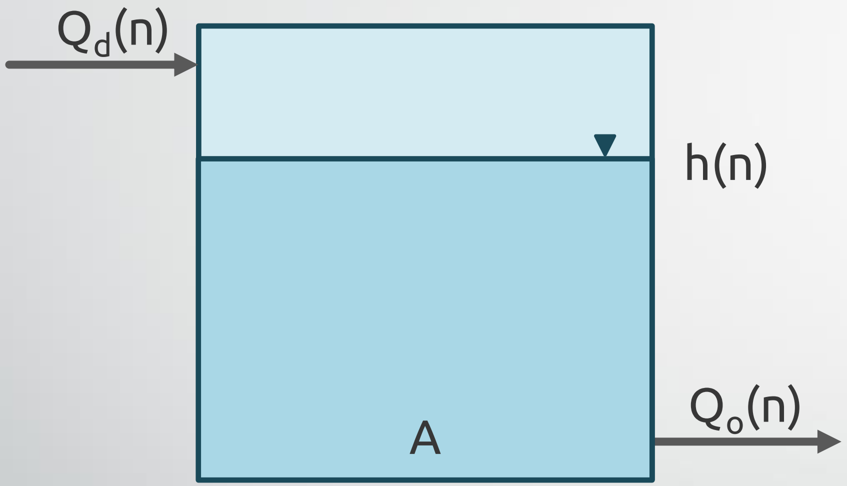

Bilans masy całkowitej:

$$A\frac{\Delta h(n)}{T_p} = Q_d(n) - Q_o(n)$$

Odpływ swobodny:

$$Q_o(n) = \beta\sqrt{h(n)}$$

$$A\frac{\Delta h(n)}{T_p} + \beta\sqrt{h(n)} = Q_d(n)$$

Zmienne procesowe:
$h(n)$ – poziom substancji w zbiorniku [m], $Q_d(n)$ – natężenie dopływu [m^3/s], $Q_o(n)$ – natężenie odpływu [m^3/s].

Parametry:
A – pole powierzchni przekroju porzecznego zbiornika [m^2], β – współczynnik wypływu [$m^{5/2}/s$].

Opis dynamiki układów: równania różnicowe

- Równanie różnicowe:

$$A\frac{\Delta h(n)}{T_p} + \beta\sqrt{h(n)} = Q_d(n)$$

- Rozwiązanie równania różnicowego – rekurencja:

$$\begin{cases} h(0) = h_0 \\ h(n+1) = \frac{1}{A}\left(-\beta\sqrt{h(n)} + Q_d(n)\right)T_p + h(n) \end{cases}$$

Algorytmy sterowania: regulator typu P

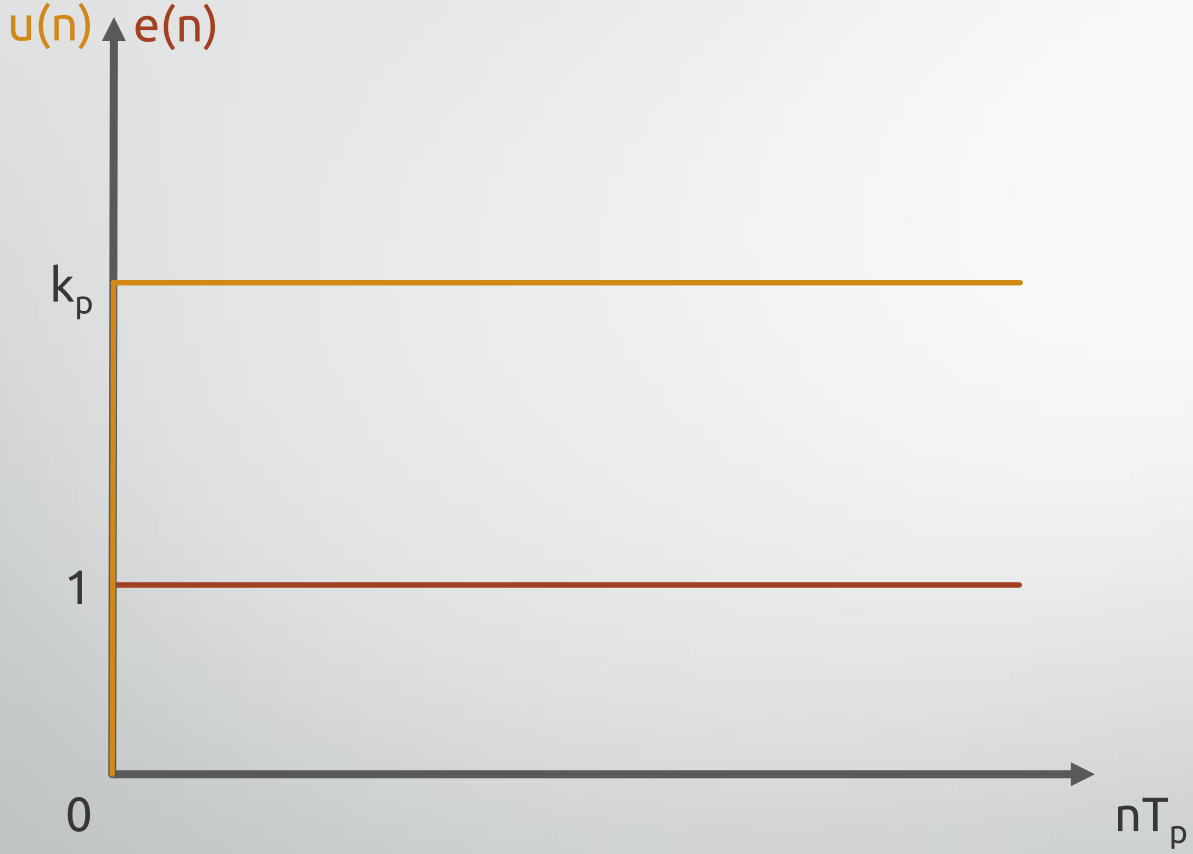

Algorytm pozycyjny:

$$u(n) = k_p e(n)$$

Algorytm przyrostowy:

$$\Delta u(n) = u(n) - u(n-1)$$

$$\Delta u(n) = k_p \Delta e(n)$$

Nastawy regulatora:
k_p – wzmocnienie regulatora [-], T_p – okres próbkowania [s].

Algorytmy sterowania: regulator typu I

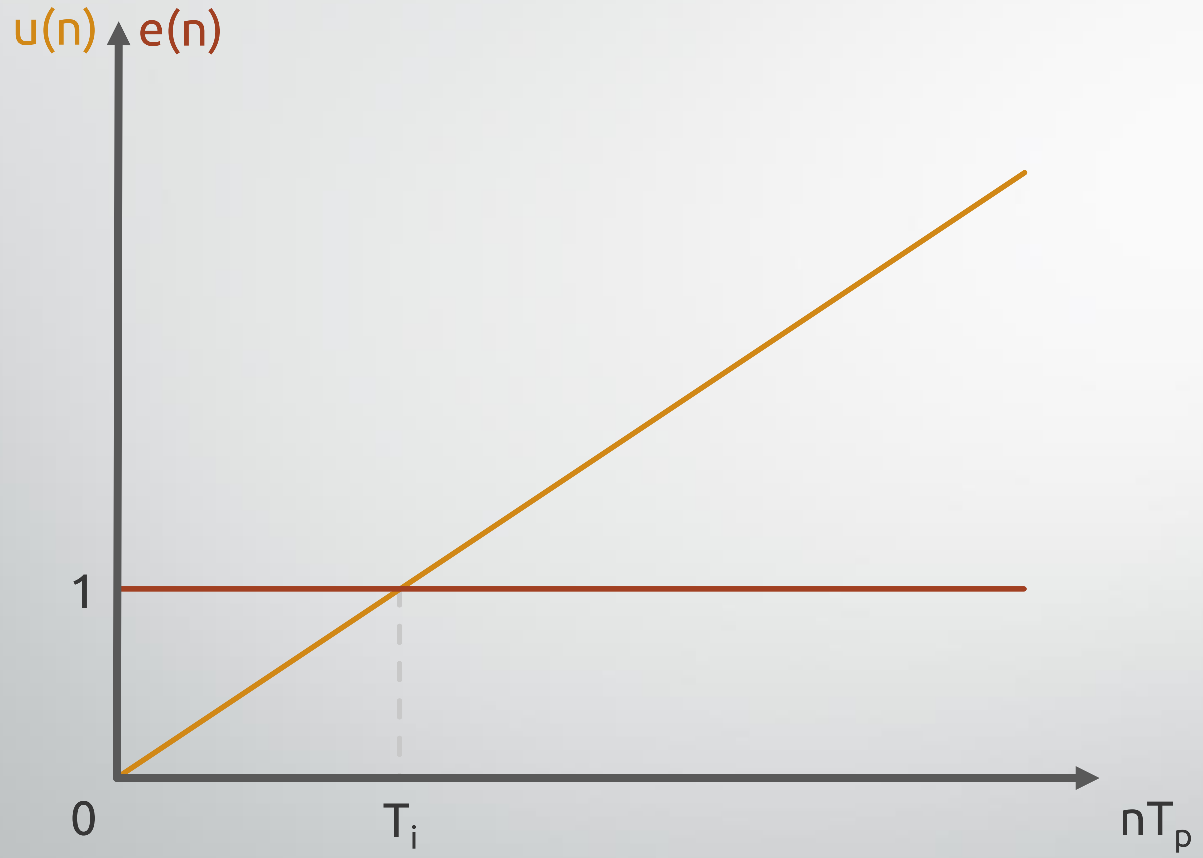

Algorytm pozycyjny:

$$u(n) = \frac{T_p}{T_i} \sum_{k=0}^{n} e(k)$$

Algorytm przyrostowy:

$$\Delta u(n) = u(n) - u(n-1)$$

$$\Delta u(n) = \frac{T_p}{T_i} e(n)$$

Nastawy regulatora:
T_i – stała całkowania [s], T_p – okres próbkowania [s].

Algorytmy sterowania: regulator typu PI

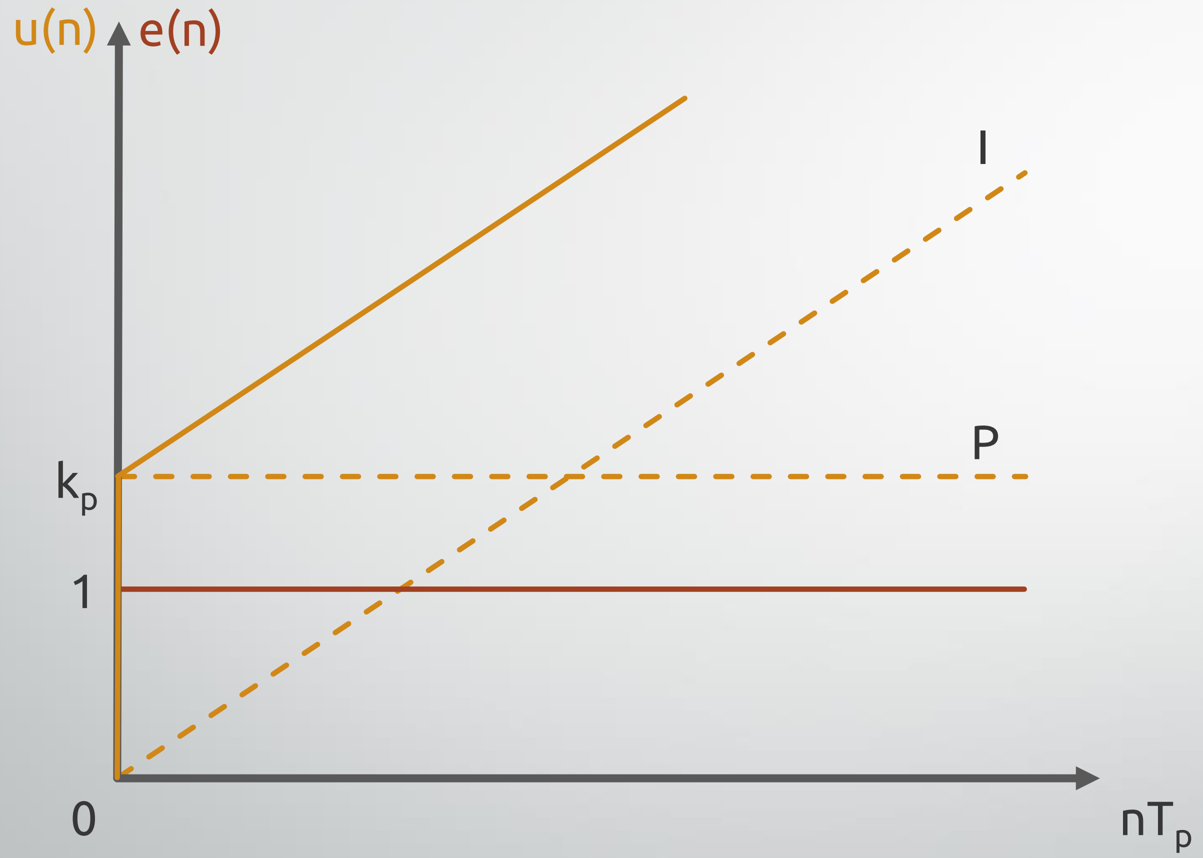

Algorytm pozycyjny:

$$u(n) = k_p \left[e(n) + \frac{T_p}{T_i} \sum_{k=0}^{n} e(k) \right]$$

Algorytm przyrostowy:

$$\Delta u(n) = u(n) - u(n-1)$$

$$\Delta u(n) = k_p \left[\Delta e(n) + \frac{T_p}{T_i} e(n) \right]$$

Nastawy regulatora:
k_p – wzmocnienie regulatora [-], T_i – czas zdwojenia [s], T_p – okres próbkowania [s].

Algorytmy sterowania: regulator typu PI

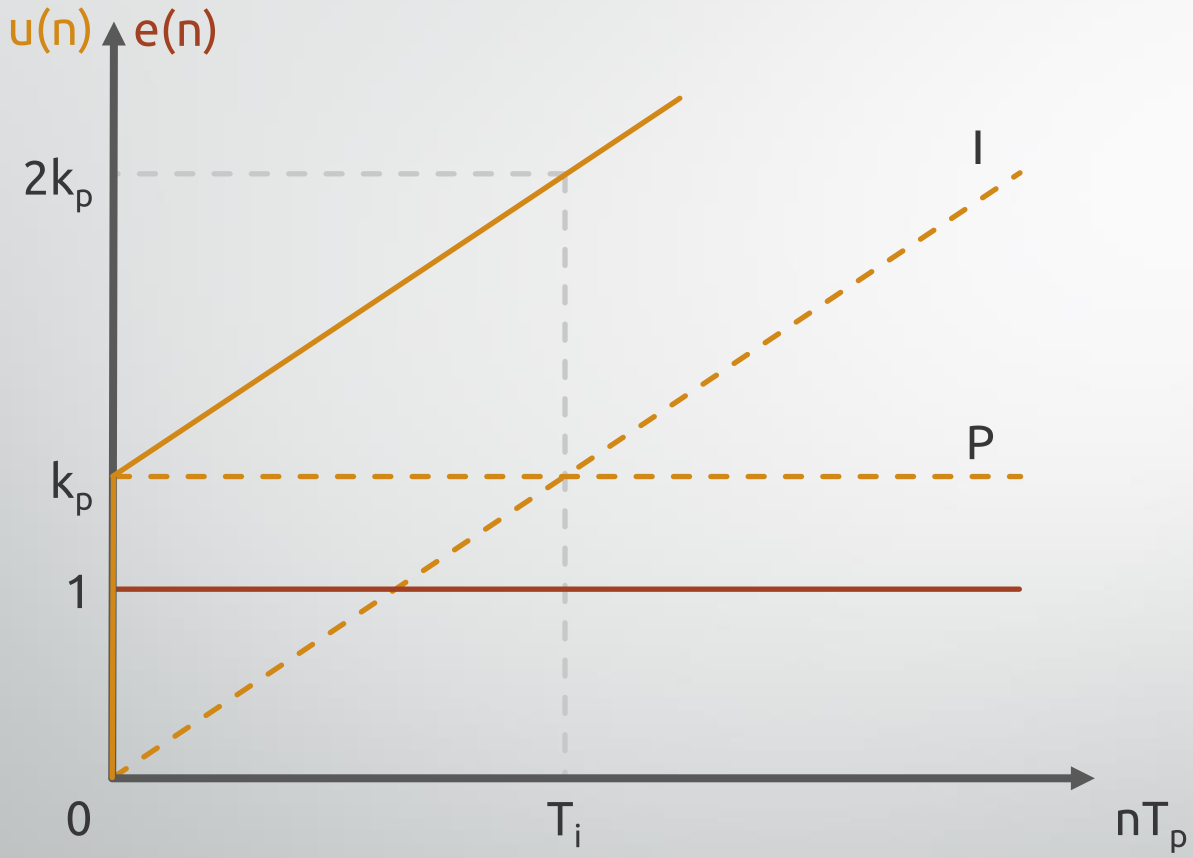

Czas zdwojenia:

$$T_i = n_i T_p$$

takie, że:

$$u_I(n_i) = u_P(n_i)$$

dla:

$$e(n) = \mathbf{1}(n)$$

Nastawy regulatora:
k_p – wzmocnienie regulatora [-], T_i – czas zdwojenia [s], T_p – okres próbkowania [s].

Algorytmy sterowania: regulator typu PD

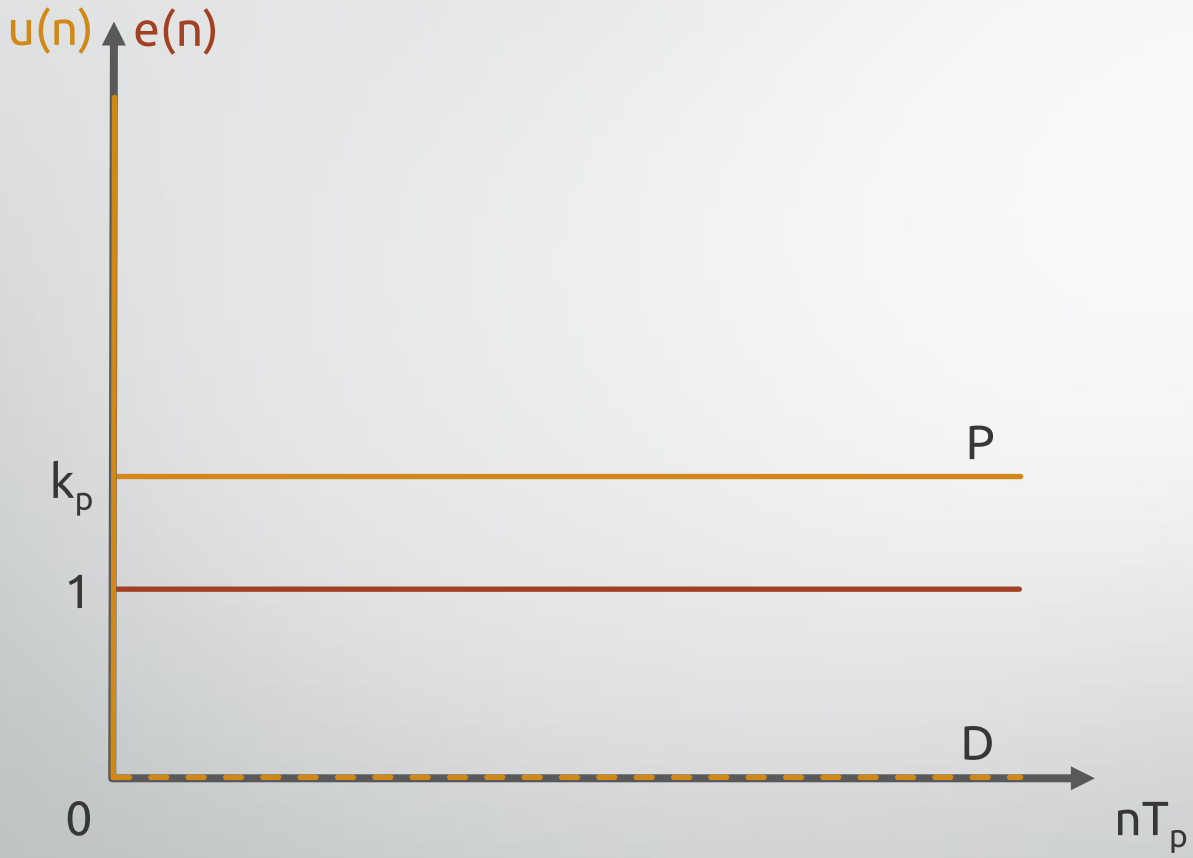

Algorytm pozycyjny:

$$u(n) = k_p \left[e(n) + \frac{T_d}{T_p} \Delta e(n) \right]$$

Algorytm przyrostowy:

$$\Delta u(n) = u(n) - u(n-1)$$

$$\Delta u(n) = k_p \left[\Delta e(n) + \frac{T_d}{T_p} \Delta^2 e(n) \right]$$

Nastawy regulatora:
k_p – wzmocnienie regulatora [-], T_d – czas wyprzedzenia [s], T_p – okres próbkowania [s].

Algorytmy sterowania: regulator typu PD

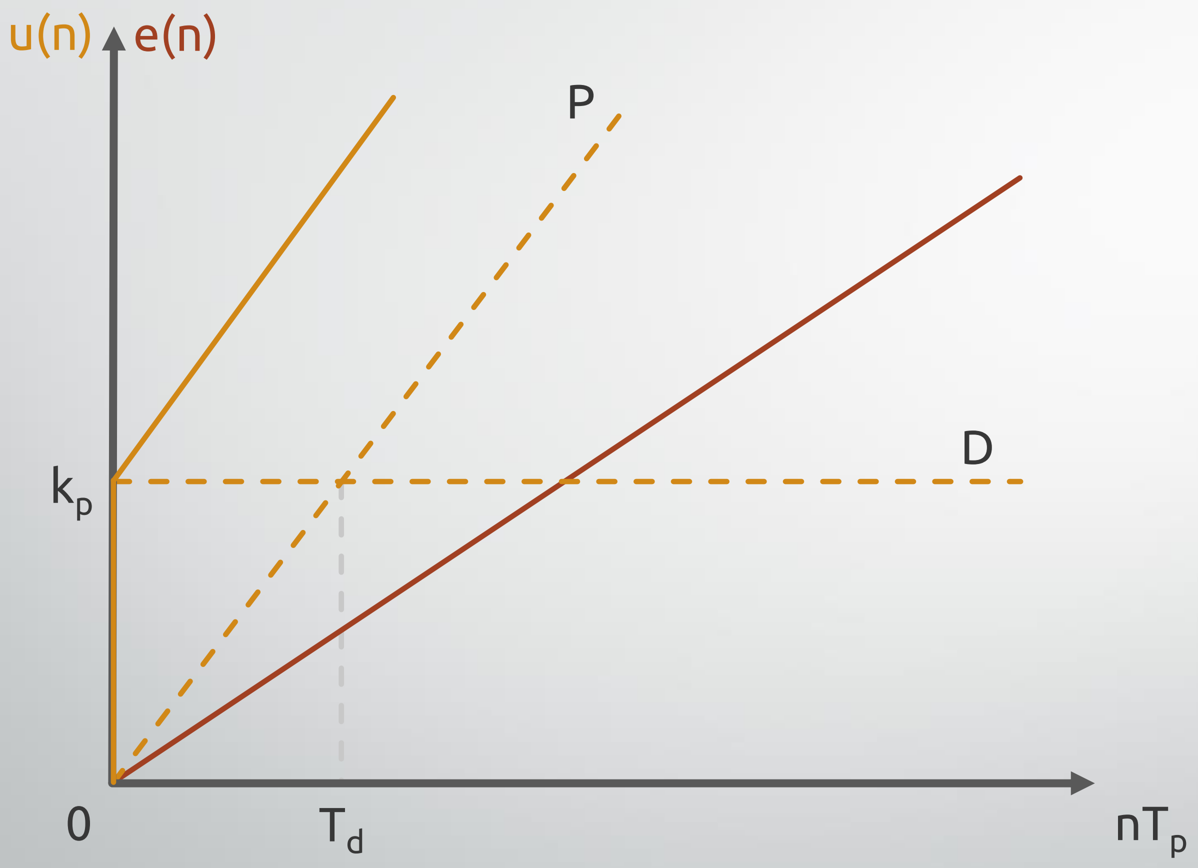

Czas wyprzedzenia:

$$T_d = n_d T_p$$

takie, że:

$$u_D(n_d) = u_P(n_d)$$

dla:

$$e(n) = t \cdot \mathbf{1}(n)$$

Nastawy regulatora:
k_p – wzmocnienie regulatora [-], T_d – czas wyprzedzenia [s], T_p – okres próbkowania [s].

Algorytmy sterowania: regulator typu PID

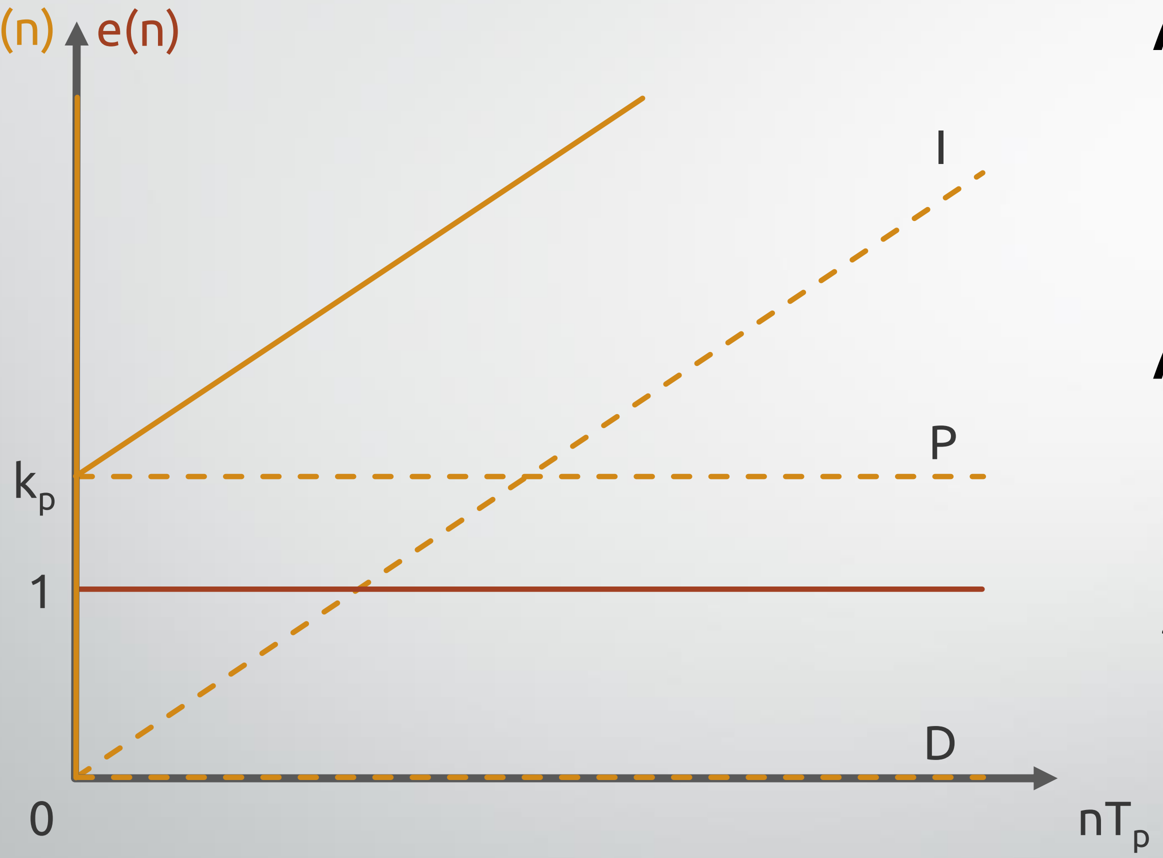

Algorytm pozycyjny:

$$u(n) = k_p \left[e(n) + \frac{T_p}{T_i} \sum_{k=0}^{n} e(k) + \frac{T_d}{T_p} \Delta e(n) \right]$$

Algorytm przyrostowy:

$$\Delta u(n) = u(n) - u(n-1)$$

$$\Delta u(n) = k_p \left[\Delta e(n) + \frac{T_p}{T_i} e(n) + \frac{T_d}{T_p} \Delta^2 e(n) \right]$$

Nastawy regulatora:
k_p – wzmocnienie regulatora [-], T_d – czas wyprzedzenia [s], T_i – czas zdwojenia [s], T_p – okres próbkowania [s].

Algorytmy sterowania: wskaźniki jakości

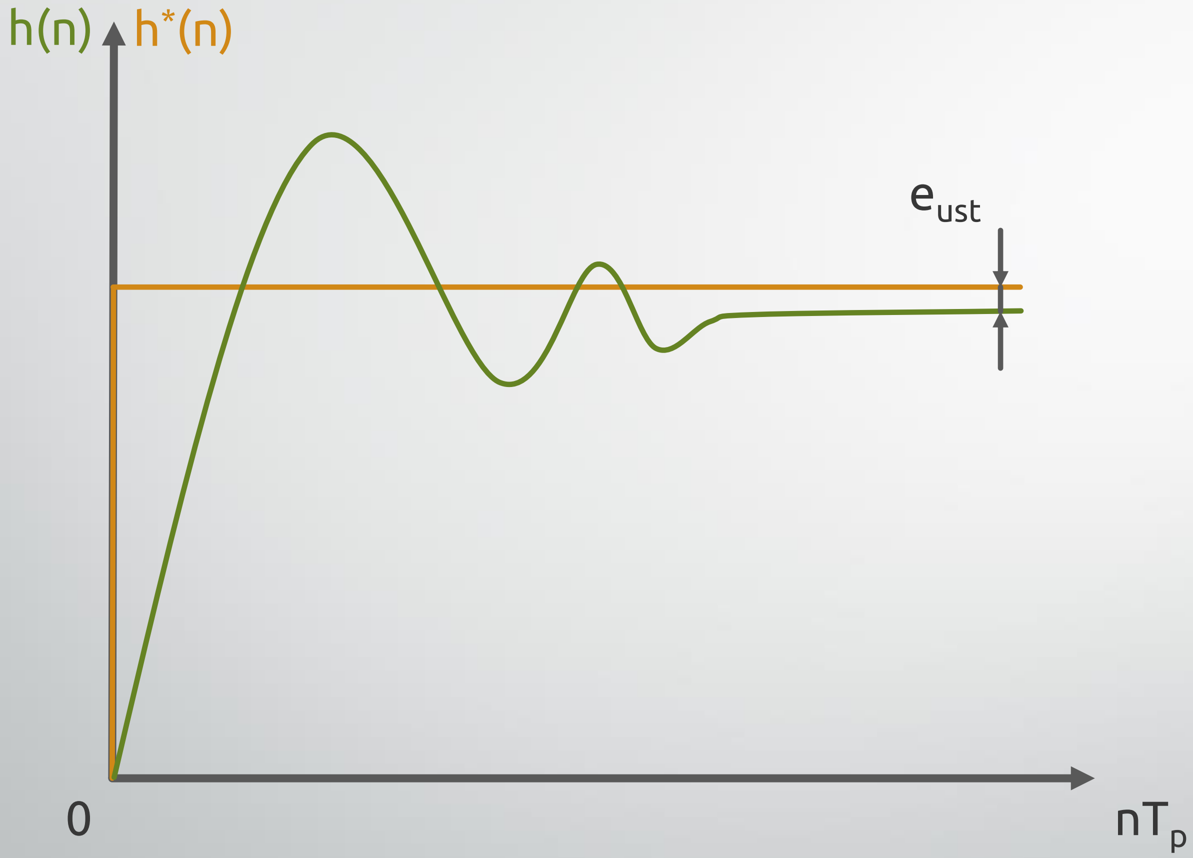

Uchyb ustalony:

$$e_{ust} = \lim_{n \to \infty} e(n)$$

lub:

$$e_{ust} = \lim_{n \to \infty} \left(h^*(n) - h(n) \right)$$

Algorytmy sterowania: wskaźniki jakości

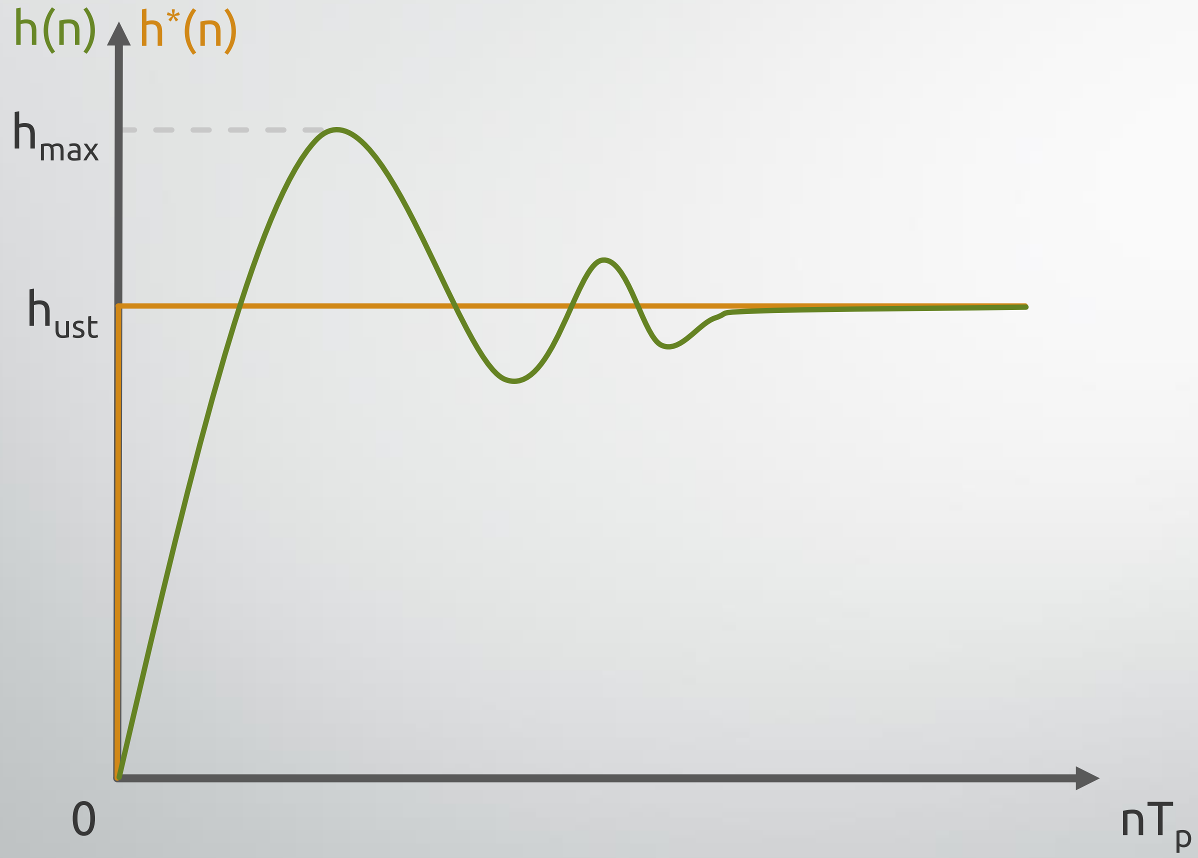

Przeregulowanie:

$$h_{ust} = \lim_{n \to \infty} h(n)$$

$$\kappa = \frac{h_{max} - h_{ust}}{h_{ust}} \cdot 100\%$$

Algorytmy sterowania: wskaźniki jakości

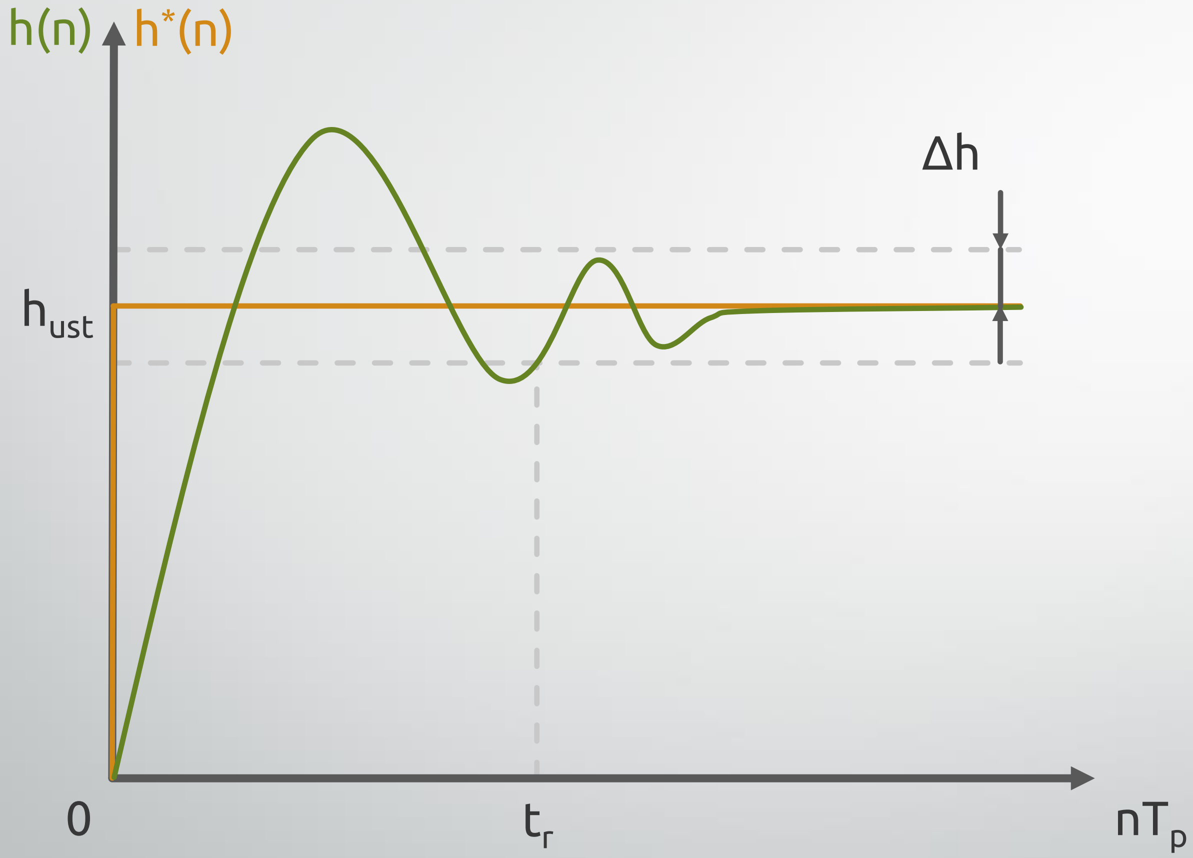

Czas regulacji:

$$t_r = n_r T_p$$

gdzie:

$$\bigwedge_{n>n_r} h_{ust} - \Delta h \leq h(n) \leq h_{ust} + \Delta h$$

$$\Delta h = (0{,}01 \div 0{,}05) \cdot h_{ust}$$

Algorytmy sterowania: wskaźniki jakości

- Całkowe wskaźniki dokładności regulacji:
  - ✓ układy ciągłe:

$$I_{|e|} = \int_0^t |e(t)|dt \qquad I_{e^2} = \int_0^t e^2(t)dt$$

  - ✓ układy cyfrowe:

$$I_{|e|} = T_p \sum_{k=0}^{n} |e(k)| \qquad I_{e^2} = T_p \sum_{k=0}^{n} e^2(k)$$

Algorytmy sterowania: wskaźniki jakości

- Całkowe wskaźniki kosztów regulacji:
  - układy ciągłe:

$$I_{|u|} = \int_0^t |u(t)|dt \qquad I_{u^2} = \int_0^t u^2(t)dt$$

  - układy cyfrowe:

$$I_{|u|} = T_p \sum_{k=0}^{n} |u(k)| \qquad I_{u^2} = T_p \sum_{k=0}^{n} u^2(k)$$

Implementacja UAR

Krok 0: Określenie wartości zadanej oraz wartości początkowej poziomu substancji.

Krok 1: Wyznaczenie wartości uchybu regulacji.

Krok 2: Wyznaczenie wartości wielkości sterującej.

Krok 3: Wyznaczenie wartości natężenia dopływu.

Krok 4: Wyznaczenie wartości poziomu substancji.

Krok 5: Jeżeli osiągnięto liczbę kroków symulacji to STOP, w przeciwnym przypadku przejdź do kroku 1.

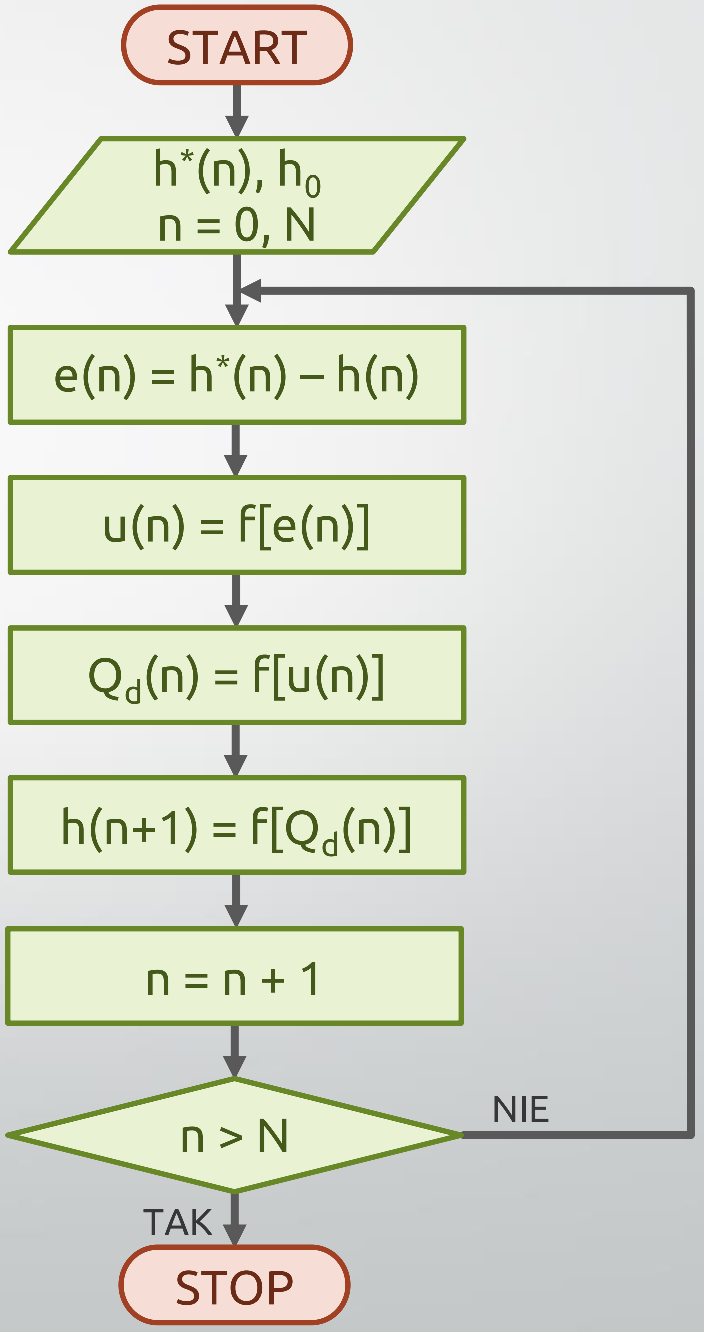

Dziękuję za uwagę

Konsultacje:

przemyslaw.zakrzewski@cs.put.poznan.pl